

Epistemologická východiska vzdělávání

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ, 2. semestr

Cíl: poznávat svět dítěte, hlavně se zaměřit na kognitivní vývoj a s ním související oblasti a aktivity.

Zapojte vždy alespoň tři děti, příp. více (možnosti srovnání z hlediska věku, podnětnosti domácího prostředí, pohlaví apod.).

Seminární úkoly

1. Diagnostika dětských prekonceptí (naivních teorií) - kresba s komentářem

Pokyny: “Nakresli... .. Podívej se a řekni, co jsi nakreslil... Co je toto...? A co toto?...“

Např.

- Nakresli, jak vypadá lidské tělo vevnitř.
- Nakresli zeměkouli.
- Nakresli hlavu plnou myšlenek.
- Nakresli, jak to vypadá pod zemí.
- apod.

To, co má dítě kreslit, by mělo být reálné (tj. nikoli pohádkové náměty), ale nejspíš to nikdy skutečně nevidělo. Ale může o tom hodně vědět a mít svoje představy.

„Řekni, co jsi namaloval(a).“ (pečlivě zaznamenat komentář)

Zásada: nehodnotit, neopravovat „chyby“, v rozhovoru používat zásadně pojmy, kterými komentuje dítě svůj výtvar.

2. Vedení rozhovoru s dítětem na zvolené téma, se zaměřením na zjišťování dětských prekonceptí (co o té věci - problematice ví, jaké má představy apod. Témata: např. les, škola, život...). Fenomenografický rozhovor.

Rozhovor bude veden nad vybraným fenoménem – co o něm dítě ví. Dát si záležet na kvalitě otázek, které kladete, NE popisné otázky s jedinou možnou správnou odpovědí. Doplnující otázky: Jak to víš? Proč si to myslíš? A co dál o tom víš? ...apod. Rozhovor zaznamenat a okomentovat.

Varianty (tematické inspirace pro akční typy):

a) Hra na otázky:

Řekni, co podle tebe znamenají tato slova (příp. jiná): Co to je

- potok – teplota – louka – poledne – pokrm

- peníze – láska – zdraví – nebezpečí – zábava

(vymyslete si další zajímavé pojmy). Otázky můžete individuálně rozvíjet v rozhovoru – zpřesňování, vyjasňování.

b) Dílčí drobné sondy typu:

- Jak se dítě orientuje v čase (včera- dnes – zítra; ráno – poledne – večer... hodiny...)
- Jak se dítě orientuje v prostoru (nahore- dole; nad – pod...)

3. Zjišťování, jak se u dítěte projevuje úroveň jeho mravního usuzování: příběhy s morálním obsahem:

Příběhy zjišťující úroveň morálního usuzování – skrze pravidla (vhodné pro předškoláky) – podle J. Piageta (Vacek 2008, s. 11 a dále) – zvolte si podle podmínek, příp. všechny (téma k rozhovoru):

a) Dítě způsobí škodu:

- A. Honzík si hrál ve svém pokoji a maminka ho zavolala k obědu. Když vběhl do jídelny, prudce otevřel dveře a za nimi stál stolek s podnosem plným hrníčků na čaj; podnos spadl a všechny hrnky se rozbily.
- B. Adámek byl sám doma a dostal chuť na cukroví, o kterém věděl, že ho maminka má uloženo ve spíži na polici. Vylezl na židli, a jak se natahoval na sklenici s bonbóny, zavadil o hrníček. Ten spadl a rozbil se.

b) Lež:

- A. Pepík šel po ulici a potkal velkého psa, kterého se velmi polekal. Když přišel domů, řekl mamince, že viděl psa velkého jako kráva.
- B. Milánek přišel ze školky a řekl mamince, že ho paní učitelka dnes pochválila, jak se hezky choval. Nebyla to ale pravda, paní učitelka ho ani nechválila, ale ani mu nic nevytýkala. Maminka ale měla radost a dala mu za odměnu čokoládu.

NEBO:

- A. Mirek moc neuměl kreslit, ale moc to chtěl umět. Jednou objevil výkres, který kreslil jiný kluk, a řekl: „To jsem nakreslil já!“
- B. Hanka si hrála s nůžkami, když u toho maminka nebyla, a pak je ztratila. Když maminka přišla, řekla jí, že s nůžkami nic nedělala a ani je neviděla.

c) Krádež:

- A. Natálčin tatínek měl v kleci kanárka. Myslela si, že ptáček je v kleci velmi nešťastný a chtěla, aby ho tatínek pustil. Jednou, když nebyl doma, nechala ptáčka uletět a klec schovala na půdu, aby už do ní nemohl žádného ptáčka zavřít.
- B. Eliška měla chuť na bonbóny. Když se maminka nedívala, vzala si je a schovala a později je snědla.

Zadání: Poslechněte si dva krátké příběhy a rozmyslete, ve kterém se hlavní hrdina zachoval lépe a ve kterém hůře. Vysvětlete, proč si to myslíte.

Literatura:

- FISHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*. Praha: Portál, 1997.
- HOLT, J. *Jak se děti učí*. Praha: Agentura STROM, 1995.
- KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001.
- LANIADO, N. *Jak od malička rozvíjet inteligenci dětí*. Praha: Portál, 2004.
- PIAGET, J. *Psychologie inteligence*. Praha: SPN, 1970.
- VACEK, P. *Rozvoj morálního vědomí žáků*. Praha: Portál, 2008.